

WERKPROGRAMMA
2016 - 2017
RAAD VOOR CULTUUR

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
1. POSITIE, VISIE EN WERKWIJZE	4
2. ADVIESAGENDA 2016 - 2017	14
3. SAMENSTELLING RAAD	21

VOORWOORD

Voor u ligt het *Werkprogramma 2016 – 2017* van de Raad voor Cultuur.¹ De raad adviseert de regering en het parlement over cultuur- en mediabeleid. Hij doet dat met beleidsadviezen, subsidieadviezen en uitvoeringsadviezen. Ook publiceert de raad verkenningen en analyses waarin de stand van zaken op (specifieke) beleidsterreinen wordt doorgelicht.

Dit werkprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. Het eerste hoofdstuk beschrijft de positie, visie en werkwijze van de raad. In hoofdstuk 2 zijn de te verwachten adviezen opgenomen voor de periode juli 2016 – december 2017. De samenstelling van de raad, zijn commissies, kring van adviseurs en medewerkers is opgenomen in hoofdstuk 3.

Na een evaluatie in 2013², en naar aanleiding van een forse budgettaire korting, heeft de raad zijn werkwijze en organisatie de afgelopen jaren aangepast³. De raad is omgevormd tot een netwerkorganisatie. Raadsleden en medewerkers van het bureau werken samen met een kring van adviseurs en commissieleden, die hun kennis en ervaring inzetten voor het advieswerk van de raad. Debat en discussie zijn daarmee een vast onderdeel van de uitvoering van ons werkprogramma. Met de inzet van deze zeer gevarieerde groep mensen streeft de raad naar kwalitatief hoogwaardige en leesbare adviezen, die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen.

Dit werkprogramma is tot stand gekomen in overleg met het ministerie van OCW dat verantwoordelijk is voor het cultuur- en mediabeleid.

---

¹ Naast deze PDF versie zal een vormgegeven uitgave van dit werkprogramma in oktober worden gepubliceerd op de website van de raad.

² Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (2013) – ‘Van herwaarderen en optimaliseren – evaluatie Raad voor Cultuur 2005-2011’

³ Raad voor Cultuur (2013) – ‘Raad voor Cultuur: positie en werkwijze 2013-2017’

1. POSITIE, VISIE EN WERKWIJZE

1.1 Taken en taakopvatting

De *Wet op het specifiek cultuurbeleid* bepaalt dat de Raad voor Cultuur ‘tot taak heeft de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over algemeen verbindende voorschriften en/of te voeren beleid van het Rijk op het terrein van cultuur’. Dit betekent in de praktijk: het geven van gevraagde of ongevraagde beleidsadviezen en het adviseren over rijkssubsidies aan culturele instellingen. Het aantal beleidsadviezen en de aard ervan worden bepaald door de raad zelf, in overleg met de verantwoordelijke bewindspersoon. Op grond van de *Mediawet* adviseert de raad ook onder meer over omroeperkenningen en het concessiebeleidsplan van de Nederlandse Publieke Omroep.

De raad is belast met de advisering over subsidies aan culturele instellingen in het kader van de culturele basisinfrastructuur (BIS). Deze BIS bestaat uit rechtstreeks door het Rijk gefinancierde instellingen. Eens in de vier jaar vindt advisering hierover plaats. Halverwege de subsidieperiode voert de raad met alle BIS-instellingen monitoringsgesprekken. Ook bezoeken adviseurs van de raad regelmatig activiteiten van instellingen om een indruk te krijgen van hun functioneren.

De raad is verder betrokken bij de uitvoering van een aantal wettelijke taken. Tot 1 juli 2016 heeft de raad adviezen gegeven op grond van de *Monumentenwet* en de *Wet tot behoud van cultuurbezit*. Andere uitvoeringstaken van de raad omvatten advisering over de aanwijzing van professionele organisaties voor monumentenbehoud, de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel, de voordracht van immaterieel erfgoed bij UNESCO en, vanaf het najaar van 2016, advisering over billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

Het bijzondere van een adviesraad is zijn tussenpositie. Hij is onderdeel van het staatsbestel, maar functioneert onafhankelijk van de staat. Hij mengt zich in actuele discussies, maar laat zich niet leiden door de waan van de dag. Hij is geen wetenschappelijk instituut, maar betreft wetenschap en wetenschappers bij zijn werk. Hij doet mee aan het publieke debat, maar bedrijft geen journalistiek. De raad wil adviezen geven die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen. Dat doet de raad als volgt:

1. De raad adviseert met visie en durf

Goede adviezen komen in verschillende vormen en maten, maar zijn in ieder geval goed beargumenteerd en duidelijk. De raad prikkelt waar het kan, moedigt aan waar nodig en wijst op nieuwe perspectieven. Hij zoekt de grenzen van het cultuurdebat op en anticipeert op ontwikkelingen of dilemma's.

De raad heeft kennis van zaken of weet deze kennis te ontsluiten. Hij staat open voor nieuwe geluiden en dwarse zienswijzen, maar heeft ook oog voor traditie en het culturele verleden. Hij benadert problemen waar het kan interdisciplinair en betreft waar nodig deskundigen uit andere sectoren.

De raad werkt vanuit een consistente visie en herijkt deze ook met enige regelmaat.

2. De raad is onafhankelijk

De raad is van belang voor de *checks and balances* tussen de politiek en de cultuursector. De raad stelt bij de positionering tussen de politiek, het cultuurveld en de maatschappij zijn onafhankelijkheid centraal. Dat gaat verder dan alleen het principe dat hij ‘zonder last of ruggenspraak’ opereert.

De raad oriënteert en informeert zich breed en baseert zijn adviezen op uiteenlopende bronnen. Zulke bronnen kunnen zowel feitelijke gegevens (*evidence based*), wetenschappelijk onderzoek (*theory based*) als meningen van kunstenaars, deskundigen en leken (*opinion based*) zijn. De raad moet weten wat er speelt en zoekt daarom verbindingen met culturele instellingen, media, wetenschap en overheid. De raad staat zo bezien niet boven de partijen, maar ertussen. Bij zijn advisering maakt hij zo duidelijk mogelijk hoe hij tot zijn conclusies is gekomen en welke afwegingen daarbij zijn gemaakt.

3. Adviezen hebben impact

In het jargon van adviesraden is ‘doorwerking’ een belangrijk begrip dat wordt gebruikt om het effect van een advies te duiden. Die effecten kunnen zowel om de impact op de lange termijn gaan (strategische adviezen, zoals bijvoorbeeld *Agenda Cultuur 2017-2020 en verder* of *De tijd staat open*, het advies over de toekomst van het mediabestel) als om concrete maatregelen die direct in beleid te vertalen zijn (instrumentele adviezen, zoals bijvoorbeeld het advies over de Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020 of het advies over de uitvoering van het actieprogramma architectuur en ruimtelijk ontwerp). De doorwerking van adviezen wordt niet alleen bepaald door de inhoud ervan, maar ook door de manier waarop wordt geadviseerd. Aandacht voor proces en vorm is van belang.

Om te voorkomen dat adviezen in bureaulades verdwijnen, zoekt de raad het debat en de dialoog op. Hij ziet debatteren als een vorm van adviseren. De raad wil agendazettend zijn en discussies over cultuur en cultuurbeleid vergroten de aandacht, beïnvloeden (publieke of politieke) opinies en brengen reuring. Bij de totstandkoming van adviezen is de dialoog met uiteenlopende deskundigen, belanghebbenden en het publiek van belang. Na afronding van een advies zorgt de raad ervoor dat het voor iedereen toegankelijk is. Ook brengt hij zijn adviezen onder de aandacht bij de media. Als andere kanalen daaraan kunnen bijdragen (essays, interviews, sociale media en dergelijke), dan maakt de raad daarvan gebruik.

1.2 Visie en adviesdomeinen

*Visie op cultuur*⁴

In de visie van de raad is aan cultuur een breed palet aan waarden verbonden. Het kan gaan om kunstzinnige of kunsthistorische waarden: de beleving van schoonheid, de reflectie op de wereld om ons heen. Het kan ook gaan om maatschappelijke opbrengsten: culturele

---

⁴ Ontleend aan de Agenda Cultuur, welke de raad in april 2015 heeft gepubliceerd.

voorzieningen dragen bij aan beter onderwijs, kunnen positieve effecten hebben op de gezondheid, een actieve deelname van burgers aan de samenleving stimuleren of bijdragen aan de gemeenschapszin van (groepen) burgers. Het kan ook gaan om economische waarden: culturele voorzieningen in de buurt leiden tot meer opbrengsten in de horeca, hogere huizenprijzen of een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor bedrijven.⁵ Of het nu om een individu, een instelling, bedrijf of overheidsinstelling gaat – er is voor elk wat wils in het waardenpalet.⁶

Politiek gezien dus ook: linksom of rechtsom zijn er prioriteiten te leggen, afhankelijk van het belang dat men aan bepaalde waarden hecht. Maar volgens de raad zal elke discussie over de waarde van cultuur rekening moeten houden met die ene eigenschap waarmee cultuur zich onderscheidt van al het andere. Dat is de esthetische waarde voor de kunsten en de intrinsieke waarde voor het erfgoed. Deze waarden ontstaan doordat een persoon zich ‘mentaal verbindt’⁷ aan kunst en erfgoed. In de kunsten gebeurt dat doordat een lezer, luisteraar of toeschouwer wordt aangesproken door de esthetische kwaliteiten van een kunstwerk. Op die manier kan het schoonheid, ontroering, herinnering of contemplatie bieden. Maar evengoed kan het een schok, afkeer, verdriet, discussie en confrontatie veroorzaken. In het erfgoed legt een object of handeling een persoonlijke verbinding tussen mensen en (hun eigen of een andere) geschiedenis, verhalen en tradities. Geen enkel ander onderdeel van onze samenleving - sport, economie, wetenschap, religie - doet zo'n expliciet beroep op deze waarden.

Dat wil niet zeggen dat cultuur is losgezongen van de werkelijkheid en alleen maar ‘mooi’ is. Cultuur staat midden in de maatschappij, verbindt en kan direct of indirect zeer geëngageerd zijn. Zij kan de wereld waarin wij leven becommentariëren, en er (soms radicale) kritiek op leveren. Zoals toneelregisseur Johan Simons zei: “Kunst kan een samenleving helpen over zichzelf te reflecteren, nieuwe denkpijpen te openen, het ondenkbare te denken, afgronden zichtbaar te maken, en ja, ook troost te bieden.”⁸ Voor erfgoed geldt dat evenzeer: de objecten en gebruiken die uit de historie voortkomen, laten zien hoe onze of andere samenlevingen waren – en dat kan heel confronterend zijn. Deze onderscheidende waarden van cultuur kunnen dus ook choqueren of beledigen. Dat wordt niet altijd door iedereen geaccepteerd. Door de eeuwen heen - en ook in deze tijd - is het een reden voor uiteenlopende regimes en maatschappelijke groepen om het geluid van kunstenaars te smoren of te vernietigen. Des te belangrijker is het dat die aspecten van cultuur hoog in het vaandel worden gehouden. De functie van cultuur als vrijplaats van kritische en onconventionele opvattingen en visies moet worden gekoesterd en bewaakt.

Hoofdpijnen adviesagenda

De raad bepaalt in samenspraak met het ministerie van OCW de hoofdpijnen van zijn adviesagenda. Aan de basis daarvan liggen een verkenning naar ontwikkelingen en trends in het culturele leven: *De Cultuurverkenning* (2014). In *Agenda Cultuur 2017 – 2020 en verder* (2015) zijn die verder uitgewerkt in een beleidsagenda voor de lange termijn. De minister van OCW heeft in haar uitgangspuntenbrief *Ruimte voor Cultuur*, die door de Tweede Kamer is

---

⁵ Zie ook Marlet 2009 en Marlet 2010

⁶ Zie ook Boogaard 2014. Boogaard visualiseert dit handzaam in een betekenisencirkel voor kunst en cultuur

⁷ Zie ook Van Maanen 2009, Bartelse en Weggeman 2013, Gielen 2014.

⁸ Simons 2014: 1

aangenomen, het advies van de raad gevolgd. Hiermee zijn de lange lijnen van het advieswerk van de raad vastgesteld. In het recent gepubliceerde advies over de Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020 (mei 2016) zijn nadere accenten gezet in deze langetermijnagenda.

Op het terrein van de media heeft de raad een advies over de toekomst van de publieke omroep uitgebracht: *De tijd staat open* (2014). Dit advies, en de daaropvolgende beleidsontwikkelingen die de staatssecretaris van Media heeft ingezet, zijn leidend voor het deel van de adviesagenda dat zich richt op het mediabestel.

Hieronder zijn de hoofdlijnen van de adviesagenda beknopt beschreven. De vijf thema's die worden genoemd zijn richtinggevend, maar het is niet zo dat elk thema ook ieder jaar in een advies aan bod komt. Dat hangt af van de adviesbehoefte van het kabinet.

Thema 1: Herijking cultuurbestel

Door opeenvolgende bezuinigingen en politieke ingrepen heeft de culturele basisinfrastructuur (BIS) een enigszins willekeurig karakter gekregen. In sommige sectoren is het onderscheid tussen fondsgesubsidieerde instellingen en BIS-instellingen niet helder: ze werken in hetzelfde speelveld, maar worden op een andere manier gesubsidieerd. In andere sectoren, zoals bij de orkesten, vertegenwoordigen de BIS-instellingen slechts een deel van het hele muziekleven in Nederland. Ook in de museumsector is het BIS-veld eenzijdig ingevuld: veel belangrijke musea op het gebied van moderne kunst worden niet door het Rijk maar door gemeenten of provincies gesubsidieerd. Sommige (sub)sectoren zijn helemaal niet in de BIS vertegenwoordigd. Voorbeelden daarvan zijn e-cultuurinstellingen, debatpodia en delen uit de podiumkunsten (bijvoorbeeld niet-symfonische muziek of circustheater). Kortom, de BIS is slechts in beperkte mate een afspiegeling van het voorzieningenniveau dat Nederland in de breedte nodig heeft. De raad heeft in *Agenda Cultuur* geadviseerd om de komende periode te gebruiken om de functie van de BIS opnieuw helder te beschrijven en meer in verband te brengen met het lokale en regionale cultuurbeleid. In zijn advisering daarover zal de raad drie invalshoeken gebruiken.

De eerste invalshoek gaat in op ontwikkelingen binnen de verschillende disciplines. De afgelopen periode is er veel aandacht geweest voor cultuurbrede ontwikkelingen: publieksbereik, arbeidsmarkt, digitalisering, talentontwikkeling en cultuureducatie. Die benadering blijft van belang; in 2018 zal de raad opnieuw met een sectorbrede cultuurverkenning komen. Maar om te bepalen bij welke functies en voorzieningen de overheid een rol moet spelen, is er ook een goed beeld nodig van ontwikkelingen binnen de disciplines. Vijf jaar geleden heeft de raad voor het laatst 'sectoranalyses' uitgevoerd en hij krijgt regelmatig vragen naar een vervolg daarop. De raad zal de komende jaren sectoradviezen voorbereiden.

De tweede invalshoek gaat in op de ondersteunende functie in het cultuurbestel. In de periode 2009 – 2012 werden deze functies veelal uitgeoefend door sectorinstituten, waaronder bijvoorbeeld Premssela, het Theater Instituut Nederland en het Nederlands Architectuur Instituut. Vanaf 2013 zijn veel van deze instellingen wegbezuinigd of gefuseerd. In de BIS 2017 – 2020 zijn er alleen nog bovensectorale ondersteunende functies op het gebied van onderzoek, digitalisering, cultuureducatie,

internationalisering en creatieve industrie. De raad vindt sommige ondersteunende functies onontbeerlijk voor een goed functionerend cultuurbestel. Wel heeft hij de indruk dat een beter geïnformeerd beeld van de behoeften naar zulke functies nodig is. Ook de verdeling van geld tussen de instellingen is historisch gezien begrijpelijk, maar heeft niet altijd meer een duidelijk inhoudelijke grondslag. De raad zal zich opnieuw buigen over een optimale invulling van de ondersteunende functies in het cultuurbestel.

De derde invalshoek is tegelijk het tweede hoofdthema van de adviesagenda van de raad en wordt hieronder beschreven.

Thema 2: Relatie Rijk en stedelijke regio.

Voor steeds meer culturele instellingen is de stad de thuisbasis en de wereld het speelveld. Verstedelijking en globalisering zetten door. Lokaal en mondiaal ontstaan nieuwe verbindingen, een nieuw publiek en nieuwe producties. Stedelijke regio's zijn de natuurlijke brandpunten in het culturele aanbod. Zij kunnen rekening houden met de eigen identiteit en inspelen op de behoeften van hun inwoners – of het nu om een groeiende multiculturele bevolking gaat of juist om een krimpregio. De raad ziet culturele instellingen op dit stedelijk belang inspelen. Zij zoeken verbindingen met lokaal publiek door producties of tentoonstellingen te maken die refereren aan de verhalen uit de stad en haar omgeving. Er ontstaan lokaal steeds meer en soms ook onconventionele samenwerkingsverbanden, die kunstenaars en instellingen vaak zelf tot stand brengen.

De stedelijke worteling gaat gepaard met een sterke internationale oriëntatie van kunstenaars en culturele instellingen. Niet alleen internationale blikvangers, zoals het Rijksmuseum, Nederlands Danstheater of het Concertgebouworkest, maar ook individuele kunstenaars en kleinere instellingen zoeken via beurzen, biënnales of digitale media een internationaal podium. Met name popmuziek, dance, games en televisieproducties weten wereldwijd een groot publiek te bereiken. Het kunstvakonderwijs trekt talent uit de hele wereld en de internationale oriëntatie krijgt steeds meer een plek binnen de opleidingen. De raad besteedt aan deze ontwikkeling, die ook wel 'glocalisering' wordt genoemd, bijzondere aandacht. Hoe kan cultuurbeleid beter rekening houden met ontwikkelingen in stedelijke regio's? Wat betekent dit voor de samenstelling van de culturele basisinfrastructuur en de rol van de fondsen en de raad? Hoe invulling te geven aan internationaal cultuurbeleid? Hoe om te gaan met de vlucht die de internationale cultuur- en mediaproductie en - distributie nemen?

Thema 3: Van klaslokaal tot kunstenaar/maker: over de culturele en mediawijze carrière

De raad ziet in de keten van de allereerste kennismaking van kinderen met cultuur tot de scholing van professionele kunstenaars belangrijke adviesvragen. Cultuur- en media-educatie vindt de raad een onderdeel van de vormende taak van het onderwijs van de toekomst. Ook voor diegenen die geen culturele carrière ambiëren. Ook de minister van OCW heeft cultuureducatie tot speerpunt van haar beleid gekozen. De raad besteedt daarom in zijn adviezen bijzondere aandacht aan educatie, scholing en deskundigheidsbevordering – op zowel het terrein van het erfgoed, de kunsten als de

media. Zijn uitgangspunt is daarbij dat leren geen lineair proces is, maar in alle fasen van een culturele loopbaan van belang is (*life long learning*).

Van groot belang voor de culturele carrière zijn de ingrijpende gevolgen van de veranderde arbeidsmarkt voor makers en kunstenaars. Kunstenaars zijn gedreven, zelfredzaam en autonoom. Ze werken als zelfstandige met een gemengde beroepspraktijk en organiseren zich in informele netwerken, dwars door de disciplines heen. Maar de recente verkenning die de raad met de SER heeft uitgevoerd (januari 2016) bevestigt een zorgwekkend beeld: kunstenaars en makers hebben verhoudingsgewijs een laag tot zeer laag inkomen, de verborgen werkeloosheid neemt toe, sociale voorzieningen zijn dikwijls niet afdoende geregeld. De raad zal de komende tijd samen met de SER naar oplossingen voor deze situatie zoeken.

Talentontwikkeling is een cruciaal onderdeel van een succesvolle culturele carrière. Momenteel is er veel nadruk op nieuw talent, nieuwe voorstellingen en nieuwe tentoonstellingen. De focus op verdieping en ontwikkeling van topcreatie neemt af. Er is vooral aandacht voor korte trajecten, terwijl er voor verdieping en verdere ontwikkeling minder ruimte is. De raad blijft oog houden voor ontwikkelingen op het gebied van talentontwikkeling en komt in zijn advisering over diverse sectoren met maatgerichte aanbevelingen voor verbetering.

Thema 4: Maatschappelijk waarden en veranderende publiekspatronen

Het is een tijd van nieuwe verbindingen. Kunstenaars en culturele instellingen zoeken andere partners op en doen dat ook op andere manieren dan voorheen. De huidige generatie kunstenaars en hun publiek laten zich niet meer leiden door instituties of experts, maar zoeken hun eigen weg – vooral geleid door vrienden en *communities*, al dan niet via sociale media. Kunstenaars zijn op nieuwe manieren betrokken bij de vormgeving en inrichting van de publieke ruimte, in de zorg en het onderwijs. Zij combineren in hun beroepspraktijk artistieke activiteiten met afgeleide werkzaamheden en opdrachten. Dat is deels economisch gedreven – er moet immers brood op de plank komen – maar in het algemeen straalt het maatschappelijk engagement steeds vaker af van het werk van een nieuwe generatie kunstenaars. Deze nieuwe verbindingen en de maatschappelijk waarde daarvan zet ook de huidige minister van OCW hoog op de beleidsagenda; zij zullen dan ook in de adviesportefeuille van de raad een terugkerend thema zijn.

De maatschappelijke waarde van cultuur komt ook tot uitdrukking in publiek. Zonder publiek komt cultuur niet tot leven. Maar gedrag, smaak en samenstelling ervan veranderen ingrijpend. Het publiek wil steeds meer worden vermaakt en is op zoek naar intense ervaringen. Het is de tijd van de beleveniscultuur, festivalisering en funshoppen: we willen alles, nu meteen en overal. Culturele omnivoren zijn we geworden. En we bepalen zelf waar we van kunst en cultuur genieten. Dat kan uiteraard in een museum, schouwburg of concertzaal, maar ook gewoon thuis op de bank, achter de tablet of laptop. Bij traditionele kunstvormen, zoals de klassieke muziek, slaat de vergrijzing toe en blijven nieuwe bezoekers weg. Cultuurinstellingen vinden het moeilijk om hierop een passend antwoord te vinden.

De raad verwacht dat het publieksbereik van de traditionele cultuuruitingen – de disciplines waarop overheidsbeleid zich tot nu toe vooral richt – op termijn zal

stagneren en afnemen. Nieuwe generaties blijven gericht op de cultuurvormen die zij in hun jonge jaren al waardeerden. Tegelijkertijd vinden jong publiek en de steeds grotere groep mensen met een niet-westerse achtergrond weinig aansluiting bij de traditionele cultuuruitingen. De raad zal in zijn advisering veranderende publiekspatronen en publieksbereik blijven adresseren, omdat hij vindt dat voor elke culturele activiteit – experimenteel of gespecialiseerd, traditioneel of vernieuwend – een publiek gevonden moet worden.

Thema 5: Onafhankelijk en betrouwbaar mediabestel

Een onafhankelijk en betrouwbaar (publiek) mediabestel - op landelijk, regionaal en lokaal niveau - is een groot goed. De programma's, artikelen, websites en live streams die ons bereiken, becommentariëren en verbeelden gebeurtenissen en cultuur in Nederland en daarbuiten. Zij verbinden bevolkingsgroepen, informeren, leren en vermaken ons. Zij verrijken ons leven. Het mediabestel vormt een dragende pijler onder onze democratische rechtstaat en dat zou ook in de toekomst zo moeten zijn. Geen eenvoudige opdracht, want er verandert veel.

Technologische vernieuwingen buitelen over elkaar heen, het mediagebruik verandert onder onze handen. Inmiddels krijgen, maken en delen wij – consument en producent – informatie en belevenissen overal, onmiddellijk en op iedere plek. Een moderne en toekomstbestendige publieke mediadienst moet op deze veranderingen inspelen en er gebruik van maken. De structuur ervan moet zo ingericht zijn dat hij deze veranderingen aankan. Betrouwbare en onafhankelijke journalistiek, ook in de regio, moet gewaarborgd blijven.

1.3 Organisatie

Naar aanleiding van een evaluatie door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur en een forse budgettaire korting van ruim 30 procent heeft de raad de afgelopen jaren zijn werkwijze en organisatie ingrijpend veranderd. De raad is omgevormd van een 'vaste' organisatie tot een 'netwerkorganisatie', waardoor het flexibel binnenhalen van externe kennis en deskundigheid wordt vergemakkelijkt en gestimuleerd.

Sinds 2013 werkt de raad met vier domeincommissies, diverse uitvoeringscommissies en een kring van adviseurs. In verschillende projecten werken de commissieleden en adviseurs gezamenlijk aan de invulling en uitwerking van de beleids-, subsidie- en uitvoeringsadvisering. Deze gremia worden ondersteund door het bureau van de raad. Bij de samenstelling van alle gremia is diversiteit het uitgangspunt. De confrontatie van uiteenlopende gezichtspunten, expertisegebieden en geluiden dragen bij aan de kwaliteit van de advisering. Ook hechten minister en raad aan een representatieve vertegenwoordiging van verschillende bevolkingsgroepen naar leeftijd, geslacht, culturele achtergrond en regionale afkomst. Recentelijk heeft de Tweede Kamer de raad verzocht nog een jong lid toe te voegen als sluitstuk van de inspanningen van de raad om zijn netwerkorganisatie zo divers mogelijk in te richten. Minister en raad hebben hieraan gehoor gegeven: in de raad zelf zitten op dit moment ook twee dertigers.

Raad

De raad bestaat uit acht leden: naast de voorzitter gaat het om zeven generalisten, die kennis hebben van het culturele veld en daarnaast expertise in andere relevante disciplines (bijvoorbeeld ondernemerschap, financiën, juridische zaken).

Het samenspel tussen raad en commissies moet zo vruchtbaar mogelijk zijn. Raadsleden nemen in de regel deel aan projectcommissies die een advies voorbereiden. Commissies worden in de raad uitgenodigd om (de voortgang van) adviezen toe te lichten.

Domeincommissies en uitvoeringscommissies

De vier domeincommissies moeten zorgen voor voldoende kennis van zaken in de boezem van de raad, voor voeling met het veld en voor bewaking van de continuïteit en consistentie van de advisering binnen de raad. De domeincommissies werken flexibel en interdisciplinair. In elke commissie is een aantal sectoren geclusterd. Het gaat om de volgende vier domeinen:

- Beeldende Kunst, Vormgeving en Architectuur
- Erfgoed (Archeologie, Archieven, Monumenten en Musea)
- Media (Bibliotheken, Film, Letteren, Journalistiek en Omroepen)
- Podiumkunsten (Dans, Muziek, Muziektheater en Theater)

De taken van de domeincommissies zijn: (a) signaleren en volgen van ontwikkelingen in de desbetreffende sector, inclusief sectordoordrijvende thema's; (b) aandragen van onderwerpen voor het meerjarige werkprogramma van de raad; (c) initiëren van adviestrajecten over thema's die raken aan de desbetreffende sector.

De domeincommissies bestaan uit circa zeven leden. Zij worden geworven uit de verschillende sectoren binnen een domein (zoals bijvoorbeeld film, letteren, bibliotheken, journalistiek en omroepen bij de commissie Media). De leden zijn daar goed bekend en fungeren mede als aanspreekpunt van en namens de raad voor de sector. Ook kunnen aan deze domeincommissies leden worden toegevoegd met een andere of bredere expertise. De benoeming van de leden van deze commissies gebeurt op voordracht van de raad door de minister van OCW voor een periode van vier jaar.

Naast bovengenoemde domeincommissies is er een aantal bijzondere commissies, belast met de uitvoering van wettelijke taken. Het gaat om:

- de commissie WBC die adviezen uitbrengt op gebied van de *Wet tot behoud van cultuurbezit*;
- de commissie BCMA die adviezen voorbereidt over de aanwijzing en afvoering van rijksmonumenten.

Vanaf 1 juli 2016 draagt de raad zijn taken op het gebied van de aanwijzing en afvoering van rijksmonumenten over aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Over aanvragen die onder de oude regelgeving zijn ingediend, wordt nog door de raad geadviseerd. Datzelfde geldt voor de uitvoeringstaken die voortvloeien uit de *Wet tot behoud van cultuurbezit*.

Sinds 2013 is de raad belast met nieuwe uitvoeringstaken op de volgende terreinen:

- beoordeling aanvragen professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM)
- voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel

- voordracht van immaterieel erfgoed bij UNESCO.

Met ingang van 2017 wordt daaraan de advisering over billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten toegevoegd.

Kring van adviseurs

Aan de raad is een kring van adviseurs verbonden. De kring heeft het karakter van een ‘pool’, zodat de inzet van deskundigen kan worden toegesneden op de thematiek van een advies. De kring bestaat uit ongeveer zeventig adviseurs. Onder hen zijn mensen met kennis van de sectoren en instellingen in de BIS, maar ook met specifieke expertise op bijvoorbeeld financieel, juridisch of internationaal terrein. Bij de samenstelling van de kring wordt veel waarde gehecht aan een evenwichtige vertegenwoordiging uit verschillende regio’s, bevolkings- en leeftijdsgroepen.

De raad kan op de leden van de kring van adviseurs een beroep doen voor specifieke adviestrajecten. Ook spelen zij een belangrijke rol bij de advisering over de BIS. De leden van de kring worden ingezet bij de beoordeling van subsidieaanvragen, de monitoring van BIS-instellingen, en bij voorstellingsbezoeken. De kring van adviseurs wordt niet door de minister, maar door de raad zelf benoemd zodat deze - al naar gelang de behoefte - eenvoudig uitgebreid of verkleind kan worden.

Bureau

De raad is een netwerkorganisatie die wordt ondersteund door een bureau. Het bureau fungeert als knooppunt in en regisseur van het netwerk. Het bestaat uit een kleine groep professionals, die met een grote mate van zelfstandigheid hun werk verrichten. Het zijn de vaardigheden, creativiteit en kennis van deze medewerkers die in belangrijke mate bijdragen aan de kwaliteit en doorwerking van de raadsadvisering.

1.4 Werkwijze

De raad is een organisatie waarin, afgezien van een aantal vaste aandachtsgebieden, het werk projectmatig is georganiseerd. Adviestrajecten hebben een kop en een staart, kunnen worden gepland en hebben een vastomlijnd onderwerp. Adviezen en andere publicaties worden in de regel voorbereid door projectcommissies, die voor de duur van een adviestraject in het leven worden geroepen. Zo’n projectcommissie wordt samengesteld uit commissieleden, raadsleden en adviseurs uit de kring – eventueel aangevuld met externe deskundigen. Kennis van zaken, diversiteit, reputatie en een nieuw fris geluid zijn hierbij van belang.

Deze manier van werken verhoogt de flexibiliteit en inhoudsdeskundigheid bij het tot stand brengen van adviezen; er kan immers een projectcommissie op maat worden samengesteld. Projectmatig werken biedt ook mogelijkheden om in wisselende teams van medewerkers, commissieleden en raadsleden samen te werken.

Het bureau van de raad coördineert, begeleidt en ondersteunt het werk van de projectcommissie. Elk advies begint met een startnotitie/projectplan, waarin vraagstelling, planning en eindtermen omschreven staan. De beoogde doorwerking van adviezen wordt vooraf voor elk advies in kaart gebracht. De voortgang van een advies wordt besproken in de

raad in aanwezigheid van de voorzitter en mogelijk ook andere leden van de commissie. De raad stelt uiteindelijk het advies vast. Hij is verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

De raad schaaft, wanneer het advieswerk daarom vraagt, zijn capaciteit op en kan ook snel weer terugkeren naar zijn basisbezetting. De raad brengt zijn adviezen niet alleen de wereld in, maar haalt de wereld ook in huis – letterlijk, door een plek te zijn waar het debat over cultuur en cultuurbeleid plaatsvindt. Daar leent zijn huisvesting zich goed voor. De raad is sinds 2014 gevestigd naast het centraal station in Den Haag. In een compacte, prettige ruimte kunnen raadsleden, commissieleden en medewerkers flexibel werken, vergaderen en debatteren. Voor bijdragen aan de inrichting ervan nodigt de raad regelmatig jonge kunstenaars en studenten van kunstacademies uit.

2. ADVIESAGENDA 2016 - 2017

Om de impact van zijn adviezen zo groot mogelijk te laten zijn, streeft de raad naar een gevarieerd palet aan adviezen. Naast adviezen die zijn gericht op de ontwikkeling van toekomstvisies, kunnen er ook meer concrete en direct uitvoerbare beleidsadviezen worden gegeven. De raad wisselt strategische sectoroverstijgende adviestrajecten af met toepassingsgerichte briefadviezen die, mits goed getimed, een discussie net even verder kunnen brengen of juist kunnen uitlokken. Naast gevraagd (door de regering, maar ook door de Eerste en Tweede Kamer) kan de raad ook ongevraagd advies uitbrengen. Om dit palet aan adviezen herkenbaar neer te zetten, onderscheidt de raad de volgende publicaties:

1. *Beleidsadviezen*, die betrekking hebben op een bepaalde sector (sectoraal) of van algemeen belang zijn (sectoroverstijgend).
2. *Instellingsadviezen*, die een beoordeling van de beleidsplannen en het functioneren van culturele instellingen bevatten.
3. *Verkenningen of sectoradviezen*, waarin de raad de stand van zaken in een culturele sector doorlicht of een maatschappelijk thema dat van belang is voor toekomstig cultuurbeleid.
4. *Uitvoeringsadviezen*, die betrekking hebben op de uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van monumenten, archeologie en immaterieel erfgoed; op de selectie van sites voor het *Europees Erfgoedlabel*; op billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten .

In de vormgeving en totstandkoming van deze producten is maatwerk geboden. Presentaties, prikkelende essays (op persoonlijke titel van de auteur), debatten en sociale media kunnen onderdeel uitmaken van een adviestraject. Zo heeft de raad in het najaar van 2014 / voorjaar 2015 een serie debatten georganiseerd, samen met lokale overheden en culturele instellingen, over de thema's uit *De Cultuurverkenning*. Ook heeft de raad een veelgelezen nieuwsbrief en een account op Twitter met circa 10.000 volgers. Leden van de raad, het bureau en zijn adviseurs treden regelmatig op in de media en publiceren in kranten en vaktijdschriften.⁹ De raad zal ook het komende jaar - waar mogelijk en wenselijk – adviestrajecten in samenwerking met andere adviesraden oppakken.

Hieronder worden de verwachte activiteiten van de raad voor de periode van 1 juli 2016 tot 31 december 2017 op een rij gezet. De opsomming is ingedeeld naar beleidsadviezen, instellingsadviezen, verkenningen en uitvoeringsadviezen – en daarbinnen naar de verwachte opleverdatum. De adviesonderwerpen hebben in de regel een relatie met de in hoofdstuk 1.3 opgenomen brede thema's. Vanwege de voorziene herijking van het cultuurbestel staan op de adviesagenda van de raad veel adviezen die daarmee te maken hebben, zoals bijvoorbeeld de sectoradviezen en de adviezen over de relatie tussen Rijk en regio.

---

⁹ Zie de jaarverslagen van de raad voor een overzicht.

2.1 Beleidsadviezen (periode 1 juli 2016 – 31 december 2017)

Onderwerp	Omschrijving	Planning
Collectiemobiliteit en zichtbaarheid van collecties	Vernieuwing, mobiliteit en zichtbaarheid van de Collectie Nederland staan onder druk. Eind 2014 heeft de Museumvereniging een rapport uitgebracht over de (on)mogelijkheden van bruikleenverkeer tussen musea. In de convenanten met gemeenten en provincies zijn er recentelijk afspraken gemaakt over bruikleenverkeer. De raad zal, in overleg met het ministerie, adviseren over mogelijke handvatten om dit bruikleenverkeer verder te stimuleren.	Najaar 2016
Erfgoedbalans	De Erfgoedbalans zal in het najaar van 2016 verschijnen. Hierin zullen conclusies worden geformuleerd over de doelen, instrumenten en de data van het erfgoedbeleid, om zo de effectiviteit van het huidige beleid te meten en toekomstig beleid te kunnen formuleren. De raad zal daarover om advies gevraagd worden.	Najaar 2016
Arbeidsmarkt culturele sector	In 2016 heeft de raad samen met de SER een verkenning uitgevoerd naar de arbeidsmarkt in de culturele sector. De uitkomsten ervan zijn alarmerend. De inkomsten van kunstenaars zijn laag, de onderhandelingspositie zwak, secundaire arbeidsvoorzieningen dikwijls afwezig. De twee raden zullen in vervolg hierop adviseren over maatregelen om de situatie op de arbeidsmarkt te verbeteren.	Voorjaar 2017
Mediawijsheid	In 2005 heeft de raad het begrip ‘mediawijsheid’ geïntroduceerd. Dit heeft geleid tot aandacht voor het onderwerp in het onderwijs en de mediasector, maar de aanpak ervan is toe aan een volgende fase. In dit advies zal de raad ingaan op de kenmerken van een leercultuur die rekening houdt met een gemedialiseerde samenleving: een	Voorjaar 2017

	samenleving waarin beeldtaal en digitale geletterdheid bepalende factoren zijn.	
Cultuurbeleid in stedelijke regio's	In stedelijke regio's zien steeds meer initiatieven het licht om tot een samenhangende, culturele infrastructuur en aanbod te komen. De raad heeft ervoor gepleit daarmee meer rekening te houden in het rijkscultuurbeleid. De raad volgt ontwikkelingen en initiatieven die stedelijke regio's nemen en zal adviseren over passende (bestuurlijke) arrangementen die de afstemming tussen Rijk, stedelijke regio en fondsen kunnen verbeteren.	Najaar 2017
Invulling ondersteuningsstructuur culturele sector	Sommige ondersteunende functies zijn onontbeerlijk voor een goed functionerend cultuurbestel. De minister zal de raad vragen welke functies nodig zijn en hoe deze optimaal kunnen worden ingericht. Voorafgaand aan het advies zal eerst een onderzoek worden uitgevoerd naar de waardering van en behoefte naar dit soort functies.	Najaar 2017
Kennisinfrastructuur erfgoedsector	De raad constateerde in <i>Agenda Cultuur 2017-2020 en verder</i> dat er in het erfgoeddomein sprake is van een verlies van bestaande kennis en expertise. In alle deelsectoren blijkt dit een toenemend probleem. De kennis die uitstroomt wordt onvoldoende overgedragen, waardoor lacunes ontstaan. Daarnaast zijn door de bezuinigingen de plekken om in te stromen afgenomen. Hoe kan het tij worden gekeerd?	Najaar 2017
Begroting en concessiebeleidsplan Regionale Publieke Omroep (RPO)	De nieuw opgerichte Regionale Publieke Omroep (RPO) zal een meerjarenbegroting en concessiebeleidsplan bij de minister indienen. Over deze plannen zal de staatssecretaris de raad om advies vragen.	Nader te bepalen
Naar meer en meer divers publiek	De raad vindt het belangrijk dat cultuur niet alleen wordt bezocht door een beperkte groep mensen die hun voorliefde van huis uit hebben meegekregen en die een toegangskaartje kunnen	Nader te bepalen

	betalen. De raad bepleit een inclusief cultuurbeleid. Uiteenlopende publieksgroepen – jong en oud, cultureel divers en afkomstig uit alle delen van het land - moeten toegang hebben tot het gesubsidieerde culturele aanbod. Wat is er concreet nodig om deze publieksgroepen beter te bereiken en te betrekken?	
Bibliotheekwet	De minister van OCW zal de raad om advies vragen over de werking en effecten van de nieuwe Bibliotheekwet.	Nader te bepalen
Financiering van cultuur	Cultureel ondernemerschap ziet de raad als een werkwijze waarmee cultuurinstellingen, vanuit hun artistieke oriëntatie, in toenemende mate meer publiek en financiers weten te interesseren voor hun werk. De cultuursector is gebaat bij financieel gezonde en weerbare instellingen. Afhankelijkheid van slechts één financier maakt een organisatie kwetsbaar, of het nu om subsidie gaat of een andere bron van inkomsten. Het aanboren van nieuwe geldstromen is voor de cultuursector van groot belang. De raad wil dit onderwerp verder brengen door een advies over de financiering van cultuur uit te brengen. Welke financieringsbehoeften heeft het veld? Welke (nieuwe) financieringsmogelijkheden passen het beste bij welke culturele activiteit? Wat is de rol van de overheid?	Nader te bepalen

2.2 Instellingsadviezen (periode 1 juli 2016 – 31 december 2017)

Instellingsadviezen

De raad adviseert over subsidieaanvragen en beleidsplannen van instellingen die rijkssubsidie ontvangen uit de cultuurbegroting of de mediabegroting.

In de eerste helft van 2016 heeft de raad instellingsadviezen uitgebracht in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur 2017-2020 (BIS). Naar verwachting zal de minister in het najaar van 2016 de raad verzoeken advies uit te brengen over instellingen waarvan de aanvraag in eerste instantie is afgewezen, maar die een herkansing hebben gekregen.

Monitoring van BIS-instellingen

Gedurende de gehele subsidieperiode volgt de raad de BIS-instellingen. De raad krijgt hierdoor inzicht in het functioneren van deze instellingen en in de BIS als geheel. Deze kennis

vormt een belangrijke basis voor het oordeel dat de raad eens in de vier jaar over de subsidieaanvragen van de instellingen moet geven. Monitoring van de instellingen bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Het volgen van de activiteiten van de instellingen zoals bezoeken van concerten, voorstellingen, tentoonstellingen etc. Rapportages hierover worden toegevoegd aan de instellingsdossiers. De raad zal in dit kader ook kennisnemen van de jaarrekening en het bestuursverslag van de instellingen.
2. In het tweede jaar (2018) van de subsidieperiode wordt een gesprek gevoerd met de instellingen. Hoofdonderwerp van gesprek is het uitvoeren van het activiteitenplan, het functioneren van de instelling en de ervaringen van de instelling in de BIS.

Als de activiteiten en/of jaarverantwoording hiertoe aanleiding geven, kan de raad besluiten een vervolgesprek te voeren met een instelling. Hij kan ook op een andere manier stappen ondernemen door bijvoorbeeld tussentijds over de instelling te adviseren.

Onderwerp	Omschrijving	Planning
Basisinfrastructuur 2017-2020	Instellingsadviezen (aangepaste/nieuwe plannen) in het kader van Culturele Basisinfrastructuur 2017-2020	Najaar 2016
Meerjarenbegroting 2017-2021 van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO)	De minister zal de raad om advies vragen over de meerjarenbegroting van de NPO voor de jaren 2017 tot en met 2021	Najaar 2016

2.3 Verkenningen en sectoradviezen (periode 1 juli 2016 – 31 december 2017)

In een verkenning licht de raad de stand van zaken door in een sector of rond een maatschappelijk thema dat relevant is voor de culturele sector. In principe publiceert de raad eens in de vier jaar een cultuurbrede verkenning als opmaat voor een nieuwe subsidieperiode.¹⁰ *De Cultuurverkenning* uit 2014 was de eerste van deze verkenning ‘nieuwe stijl’. Een ander voorbeeld is de verkenning die de raad samen met de SER in 2016 heeft uitgevoerd naar de arbeidsmarkt in de culturele sector. De raad gebruikt een verkenning om trends en ontwikkelingen te duiden en beleidsopties in kaart te brengen. Een verkenning voorziet niet in een uitgewerkt advies, maar is bedoeld als opmaat voor debat en reflectie. Zij

¹⁰ Zie ook Raad voor Cultuur, *De Cultuurverkenning: trends en ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland*, Den Haag, 2014.

kan voor regering en parlement aanleiding zijn om een specifieke adviesaanvraag bij de raad neer te leggen.

Sectorverkenningen en -adviezen zijn bedoeld om trends en ontwikkelingen binnen een discipline tegen het licht te houden. Vijf jaar geleden heeft de raad voor het laatst dergelijke verkenningen uitgevoerd en hij krijgt regelmatig vragen naar een vervolg daarop. Met het oog op een mogelijke herijking van de BIS vanaf 2021 is tot zo'n vervolg besloten, met een aanpak die meer ruimte geeft aan brancheorganisaties, fondsen, kennisinstututen en decentrale overheden om te participeren. In overleg met het ministerie van OCW worden de volgende drie stappen genomen:

Stap 1: OCW stelt in overleg met stakeholders een agenda op, waarin wordt bepaald in welke volgorde en wanneer verschillende disciplines aan bod komen.

Stap 2: In opdracht van OCW worden door onderzoeksbureaus sectorbeschrijvingen uitgevoerd, waarin per sector feitelijke trends en ontwikkelingen in kaart worden gebracht. Stakeholders krijgen zitting in begeleidingscommissies.

Stap 3: De raad bereidt sectoradviezen voor, waarin per sector trends en ontwikkelingen worden geduid en beleidsopties worden aangegeven. De sectorbeschrijvingen leveren voor deze adviezen de empirische gegevens waarop de raad zijn advisering kan baseren. Voorstellen voor de inrichting van een nieuwe BIS zijn onderdeel van deze sectorale adviezen.

Voor 2017 (mogelijk met overloop naar 2018) staan de volgende sectoradviezen op de rol:

Onderwerp
Audiovisuele sector
Podiumkunsten: <ul style="list-style-type: none">
- Muziek
- Theater
- Dans
- Beeldende Kunst
Beeldende Kunsten
Ontwerpdisciplines en vormgeving
Musea
Letteren en bibliotheken

Monumenten en archeologie
Archieven

2.4 Uitvoeringsadviezen (periode 1 juli 2016 – 31 december 2017)

Europees Erfgoedlabel

Met het Europees Erfgoedlabel wordt de zichtbaarheid van de Europese, historische en symbolische waarde van erfgoedsites (gebouwen en locaties) vergroot. De raad heeft in 2012 geadviseerd over het thematische kader waarbinnen de aanvragen voor een Europees Erfgoedlabel gedaan konden worden en heeft daarna uit de eerste aanvragen een selectie gemaakt van sites die zijn voorgedragen. In 2016 en 2018 vinden nieuwe selectierondes plaats. De volgende thema's zijn door de raad voorgedragen en door de minister vastgesteld: *Tolerantie en Recht, Mobiliteit en Maakbaarheid, Cultuur en Sport, Geld en Koopmanschap.*

Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Vanaf 2013 adviseert de raad over aanvragen voor de status van Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM). Aanvragen kunnen gedaan worden door monumentenorganisaties met minimaal twintig rijksmonumenten in hun bezit en minimaal vijf jaar ervaring. De aangewezen POM's hebben voorrang bij subsidieverlening en krijgen meer ruimte om de subsidie naar eigen inzicht te verdelen over hun monumentenbestand.

Immaterieel erfgoed

Vanaf 2015 adviseert de raad over voordrachten voor de internationale selectie van immaterieel erfgoed bij UNESCO.

Vaststellen billijke auteursrechtvergoeding

Per 1 juli 2015 is de Wet Auteurscontractenrecht in werking getreden. Deze wet heeft tot doel om de onderhandelingspositie van makers te versterken ten opzichte van de exploitanten van auteursrechtelijk beschermde werken, en voegt een aantal bepalingen aan de Auteurswet toe. Eén van die bepalingen (artikel 25c Auteurswet) is het recht van makers op een minimale billijke vergoeding in ruil voor overdracht van hun auteursrecht of het verlenen van een exclusieve licentie.

Op grond van de wet Auteurscontractenrecht kan de minister van OCW na advies van een onafhankelijk adviesorgaan billijke auteursrechtvergoedingen vaststellen voor een bepaalde periode, naar aanleiding van een gezamenlijke aanvraag van een vereniging van makers en een vereniging van exploitanten. De Raad voor Cultuur is verzocht deze taak op zich te nemen en zal deze vanaf 2017 uitvoeren.

3. SAMENSTELLING RAAD

Raad voor Cultuur

Joop Daalmeijer (voorzitter, tot 15 november 2016), Brigitte Bloksma, Lennart Booij (vanaf 15 november 2016), Özkan Gölpinar, Marijke van Hees, Cees Langeveld, Annick Schramme, Thomas Steffens, Mathieu Weggeman (tot 15 november 2016), Jeroen Bartelse (directeur)

Commissieleden

Beeldende Kunst, Vormgeving en Architectuur

Arzu Ayikgezmez, Saskia Bak, Jeroen van den Eijnde, Nous Faes, Anne Hoogewoning, Nanda Janssen, Robbert Roos

Erfgoed

Monica Alkemade, Teus Eenkhoorn, Wim Hupperetz, Irma van Leeuwen, Kees van der Meiden, Mariel Peñaloza Moreno, Corrie-Cristine van der Woude

Media

Ouke Arts, Malika el Ayadi, Diana Chin-A-Fat, Wim Jansen, Thijs Kuipers, Sander van Meurs, Ben Peperkamp

Podiumkunsten

Gemma Jelier, Nita Liem, Anneke van der Linden, Sander van Maas, Michael Nieuwenhuizen, Constant Meijers, Henk Schoute

Monumenten en Archeologie

Dirk Baalman (voorzitter), Boudewijn Goudswaard, Marijke Beek, Jan van der Hoeve

Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Jaap 't Hart (voorzitter), Martin van Bleek, Lisa Johnson, Arie den Dikken

Adviseurs

Annet Andriesen, Toos Arends, Roel Arkesteijn, Lucky Belder, Mirthe Berentsen, Otto Berg, Femke den Boer, Johan Boonekamp, Ole Bouman, Willem Bruls, Henk Buijks, Cain Artwell, Marlon van Casteren, Lodewijk Collette, Saskia Cornelissen, Kees Dijk, Ingrid Duindam, Femke Eerland, Ruud van Eeten, Ergün Erkoçu, Nina Folkersma, Annette Gaalman, Dorien Goertzen, Koen Graat, Chris Groeneveld, Rolf Hage, Leo Hannewijk, Henk Havens, Robbert van Heuven, Eric Holterhues, Michael Huijser, Frank Huysmans, Inge Imelman, Wilja Jurg, Ralph Keuning, Bernard Kobes, Jorn Konijn, Marie-Thérèse Konsten, Joke Liberge, René van Loon, Bregje Maatman, Simone Mager, Barend van der Meulen, Andrea Möller, Behrang Mousavi, Dirk Monsma, Guido van Nispen, Eleonoor Ochtman-Tchernoff, Marie-France van Oorsouw, Quinten Peelen, Laurentien Pels Rijcken, Tim Persent, Roos van Put, Nanette Ris, Géke Roelink, Gable Roelofsen, Vibeke Roeper, Hedwig Saam, Gerard Rooijackers, Nan van Schendel, Lejo Schenk, Marcel Schmalgemeijer, Oswin Schneeweisz, Paulette Smit, Wim Staessens, Taco Stolk, Gusta Teengs Gerritsen, Yke Toepoel, Rocky Tuhuteru, Harry Tupan,

Jeroen Vanacker, Suzanne van de Ven, Noa Verhofstad, Hans Vossensteijn, Rien Vrijenhoek, Robert Vroegindewij, Jip Vuik, Astrid Weij, Oeds Westerhof, Francine van der Wiel, Marlous Willemsen, Coby Zandbergen-de Zeeuw, Annemiek van der Zanden, Willem van Zeeland

Bureau

Jeroen Bartelse	directeur
Pieter Bots	coördinator BIS-beoordeling en monitoring, podiumkunsten, talentontwikkeling
Klazien Brummel	beeldende kunst, vormgeving en architectuur, creatieve industrie, Europees Erfgoedlabel, immaterieel erfgoed, Unesco, coördinator onderzoeksagenda
Stephanie Cariteau	projectleider BIS 2017 – 2020 (tot 1 september 2016)
René van Geffen	persvoorlichter, communicatieadviseur
Rob Harms	kennis en ICT
Philippine Jenster	erfgoed en musea
Lonneke Kok	podiumkunsten
Juliette Kouprie	secretaresse in opleiding
Monique de Louwere	beeldende kunst, vormgeving en architectuur, internationaal cultuurbeleid
René van der Meer	repro en facilitaire ondersteuning
Egidio Memeo	directiesecretaris, archieven
Annet Pasveer	monumenten, archeologie, erfgoed, professionele organisaties voor monumentenbehoud
Lotte Ravenhorst	erfgoed en musea
Nancy Remmerswaal	managementassistent
Louisa Vijfschaft	juridisch adviseur
Jaap Visser	bibliotheken, film, letteren, omroep en pers
Duygu Yilmaz	rijkstraine (tot 1 september 2016)
Madelon van Wandelen	managementassistent en financiën
Nicolien Wellen	rijkstraine (vanaf 1 september 2016)

Sofie de Wilde

podiumkunsten, internationaal cultuurbeleid

Renske van der Zee

cultuureducatie en –participatie, decentrale overheden,
publiekbereik

*Bij de raad zijn vrijwel altijd stagiairs en rijkstrainees werkzaam. Ook stelt de raad leer-
/werkplekken beschikbaar.*